

1 Franciscus Natalis Petro Lucharo suo S. D. P. 104

- 1 Cogitanti mihi, praestantissime Petre Luchare,
 hinc admirabile desiderium Francisci Iuliani, uiri sane
tum in litteris eminentissimi, tum in moribus continen-
tissimi, erga laudatissimam uitam ac probatissimos
mores Marci Maruli nostri dignoscendos, illinc uero
promptitudinem animi tui erga Iulianum obsequiosis-
simam, uisum fuit non absurde uobis ambobus uno
tempore eodemque liberalitatis officio moremgerere,
Maruli parentibus ac amicis satisfacere, posteros quo-
que pro uirili mea munificentius demereri. Marulianam
igitur uitam, quam diucius a me efflagitaueras, licet
breuissimo folio coarctatam, in amplissima tamen
uolumina ac numerosa exempla curriculo egresuram,
Iuliano quia doctus, Maruli paren/tibus ac amicis quia ^{104v}
non indigni, tibi quia plurimum debeo dedico, non
inuitus exhibeo. Quę si tibi et Iuliano placuerit, in pro-
patulum faeliciter uolitabit, ab omnibus hospitaliter
ac periucunde amplexabitur, inuidientium amarissimos
morsus nequaquam exhorrescet; insumma, famae il-
lius auspicatissimae, cui profecto nitidum calculum
non adiecisse sacrilegium est, optime consultum iri
arbitrabor.
- 2 Faeliciter ualeas, mi Luchare, M. Maruli nostri
etiam defuncti obseruator unice, qui non, ut plerique,
uiuentium amicorum fortunam sequeris, sed charis
quoque post cineres solatia praestas, aeternitatem
curas.

2 Nicolaus Albertus ad lectorem

Qui Maruli formam, patriam, dictamina, mores,
Et tanti qui uult noscere facta uiri,
Quis genitor genitrixque sibi, quibus aeditus annis,
Qualiter aetherii nunc tenet astra poli,
Natalis legat ille mei monumenta disert, 5
Quo nihil in nostra doctius urbe uiget.

**3 Vita Marci Maruli Spalatensis
per Franciscum Natalem, conciuem suum,
composita**

1 Marcus Marulus, gente generosis natalibus ortus,
patrem habuit Nicolaum Marulum, uirum non modo
politicis moribus et liberalibus studiis excultum, sed
studiosorum quoque omnium fautorem praecipuum
rei publicaeque suae defensorem acerrimum, / matrem 105
uero Dobricam, Albertę domus matronam grauissi-
mam et sanctimonię plenam nominique suo optimo
inprimis facile correspondentem: Dobrica enim Illy-
rico idiomate apud Latinos Bonam significat. Haec
fuit Iancii Leonis Alberti soror, equitis aurati, patricii
honoratissimi. Ex hac et Nicolao quem diximus aediti
fuere filii sex et filia una, Marcus uidelicet, Simeon,
Petrus, Ioannes, Alexander, Valerius et Birra. Quibus
omnibus Marcus ut aetate ita doctrina et uitae integ-

ritate praefulsit, licet omnes uiri probi ac singulari fide insignes extiterint. Petrus, Ioannes et Valerius triremis praefectura donati naualia apud Venetos stipendia meruerunt, quamquam Ioannes infelici auspicio primis praefecturae diebus ex humanis excaesserit. Simeon uero equestri militia de senatu Veneto benemeritus ex Italia rediens in patria tandem mortuus est. Alexander liberis procreandis operam dedit, qui et omnibus superuixit. Birra autem, maritale connubium¹ aspernata, caelibem uitam agens in monasterio diui Benedicti, a cunabulis immortalis Deo dicata est. Apud quam plurima litterarum monumenta et exhortatorię ad bene beateque uiuendum epistolae uernaculo sermone et manu ipsius Marci conscriptę apparent.

- 2 Qui natus est XV Kalendas Septembres a natiuitate Domini nostri Iesu Christi MCCCCL. Hic ab infantia usque ad decrepitam aetatem nihil fecit quod non dignum laude, nihil dixit quod non dignum admiratione, nihil scripsit quod non dignum memoria esse uideretur. Ingenio fuit acutissimo et admodum perspicaci; quicquid uolebat, pingebat ut Appelles, sculpebat ut Lysipus, formabat ut Praxiteles. Puer adhuc egregiam indolem pręferebat; adolescentiam suam non in libidine (ut alii solent) exercebat, sed studio, sed lucubrationsibus omne tempus transigebat; 105v cunctis charus, cunctis gratus, cunctis amabilis extitit. Sub Colla Firmiano, Tydeo Acciarino et Hieronymo Ienesio Picentino, a quo etiam Greca elementa accepit, eius aetatis uiris eruditissimis, in Latinis litteris adeo

¹ *Correxi ex connbium.*

profecit ut pene puer in laudem serenissimi principis Nicolai Marcelli cunctis admirantibus pulcherrimam orationem habuerit.

- 3 Egressus tam felici adolescentia iuuenis iam sollicitae fugax ambitionis erat, inter equales ueluti inter uiridantia prata flos iacintinus, ueluti inter albicantes rosas purpureus amarantus enitebat. Statura erat mediocri, latis humeris, corpore non obeso, sed gracili, fronte hylari et lata; oculos nigrescentes, nasum aquilinum, faciem uenustam, capillos corticis Auelanae similes et immissos, barbam habebat grauem et uenerabilem; omnia membra haud incongrue staturę conueniebant. Rarus in locutione, tardus in iram, comis et facetus admodum in familiaritate; doctrinam, qua plurimum pollebat, magis gerebat in recessu quam in fronte; quicquid in corde, id habebat in ore. Adeo erat uerecundus, adeo perhumanus, adeo omnibus peruius ut non iniuria uitae exemplar, speculum uirtutis, sinceritatis norma a cunctis appellaretur. Vsque ad obitum Simeonis, fratris carissimi, tangebatur illum uestimentorum cura nobilior; fragilitatis humanae, credo, recordatione ad diuina animum hinc penitus erexit.

- 4 Patrimonium habuit, ut locus postulat, amplissimum. Domesticarum rerum curam Valerio, ex fratribus iuniori, liberam dimiserat, mortem cuius quantum aegre tulerit, elegia meo nomini dicta luculenter indicat. Quo defuncto gubernationem familiae, durissimam

prouinciam (uti saepe quere/batur), uel inuitus susce- 106
pit. Celulam in parte aedium cum libris ac parcissimis
sumptibus amplexus adamauit. Per annos circiter
quadraginta cum Musis occlusus diuinis uoluminibus,
lucubrationibus, uigiliis, ieiuniis, cilicio, orationi-
bus ac durissimis flagelationibus non sine asperrima
penitentia die noctuque insudauit. Per posticum celule
ad templum gloriosae Virginis et diui Domnii, Petri,
apostolorum principis, discipuli, nominibus conse-
cratum, a templo in celulam se conferebat. In quo
diuinis officiis continuo assistebat, ingressu primus,
egressu ultimus; diuina officia nunquam pretermittebat.
Carnibus minime uescebatur. Quicquid sibi temporis
a sacrarum vacatione rerum supererat, id totum stu-
dio et litterato ocio imparciebatur. Misericors, pius,
omni laudum genere cumulatissimus erat. Pauperibus
quicquid poterat, mendicis et egenis, illius euangelici
memor: *Nesciat dextra quid facit sinistra*, profusissime
clanculum erogabat. Quietioris uitae gratia pene iam
sexagenarius ad insulam Sutrium, duodecim millia pas-
sum distantem a patria, secesserat, quo ueluti a mundi
huius blandissimis illecebris et asperrimis amfractibus
ad securum tranquillitatis portum se contulerat. Ibi in
monasterio quoddam diui Petri Vallis surde sic appellatę
per bienium moratus, deinde ob pyratarum formidinem
ad prius habitaculum in patriam reuersus est.

- 5 Quę quidem Spalatum nuncupatur, Dalmatarum urbium ciuitas antiquissima, a Salonarum rudibus per tria millia passuum semmota. Palatium olym Dyocli-
 ciani imperatoris summę deliciae, Dalmaticarum gen-
 tium, insularum ac urbium (ut Plinio placuit) emporium
 celeberrimum, quod et altissimis² moenibus, antiquis-
 simis templis, innumeris uariis praeciosissimisque
 columnis, subterraneis testudinibus, concameratis
 criptis, pontibus in uallium concauitate ad caelum errec-
 tis, xistis, theatris et plumbeis sipunculis sub terram
 diductis usque in hanc diem dilucide perspicere licet.
 Quibus quidem sipunculis / et subterraneis meatibus 106v
 Iader, Salonarum fluuius amoenissimus, a quo Iadera
 et Iadrenses (ut nonnullis³ placet) cognominati, non
 sine et miro artificio et immensis sumptibus deuectus
 Spaletum incurrebat, quo palatium tanto imperatore
 non indignum, in littore maris Adriatici per aetatem
 et secessum praeclarius, magis pateret, splenderet,
 celebraretur.
- 6 Plurima edidit uolumina tippis inprimenda, pars
 quorum non exigua a bibliopolis circumfertur, uenum-
 datur, a doctis laudatur, a posteritate uenerabitur. Quae
 quidem (paucis comprehensa) sunt hæc:

De ratione bene pieque uiuendi per exempla sanc-
 torum, libri VI

Euangelistarium, libri VII

De imitatione Christi, liber I⁴

² *Ipsę ex antiquissimis correxit.*

³ *Correxi ex non ullis.*

⁴ *Ipsę ex III correxit.*

Questiones utriusque testamenti, liber I
 Quinquaginta parabole, liber I
 Vita diui Hieronymi, liber I
 Comentaria in inscriptiones ueterum in marmore
 incisas, liber I
 Dalmatiae regum, liber I
 Psychiologia de ratione animae humanę, liber I
 Daudiados carmen, libri XIII
 Poematon libri VII
 De humilitate et gloria Christi, liber I
 De uitio auaritię diuitiisque contempnendis liber-
 alitatisque uirtutae, liber I
 De uiris illustribus Veteris testamenti, liber I
 De Hercule a Christianis superato dialogus
 De ultimo iudicio, liber I
 De pace Italię carmen heroicum
 Historia Iudit rithmis Illyricis exornata ac con-
 cine translata, adeo ut in eadem lingua periti
 nihil gratius nihilque acceptius legere queant,
 libri VI

- 7 Triplici genere amititiae dum esset in humanis
 usus est. Primum genus est horum qui, licet abscentes
 et non noti, fama tamen nuncia incredibillem de lauda-
 tis operibus illius habuerunt opinionem; neque tamen
 optima spe, quam de eo conceperant, sunt destituti.
 Hii erant uiri clarissimi et in meliori fortuna collocati,

uidelicet: Dominicus Grimanus, miseratione diuina episcopus Portuensis et cardinalis diui Marci reuerendissimus, Petrus Berislaus, Vesprimiensis episcopus et Coruatiae banus inclytus, Christophorus Marcelus, archiepiscopus Corcirensis, Augustinus / Mula, patritius Venetus generosus, Barnardus Zane, artium et sacrae teologiae magister, archiepiscopus Spalatensis metropoliticus, et multi alii quorum nomina celeberrima breuitatis causa in presentiarum omittimus.

8 Secundum opptinuerunt locum uiri probi ac honorati, minus tamen docti, in numero quorum fuaerunt Dominicus et Hieronymus Papales, qui et carmina sua ad lyram argutissimis modulis decantare solebat, Nicolaus Petrarcha,⁵ Marinus Cuteus, Petrus Gregorianus et Aloysius Papalis, quos duos et ob praecipuam fidem post obitum testamenti sui commissarios reliquit.

9 Deinde secuntur uiri non mediocri doctrina insignes et in poetica facultate admodum praestantes, qui omnes dulcissimis alocutionibus disertissimisque carminibus uicisim et praesentes se ad immortalitatis gloriam acuebant. Cognominantur hii Christophorus Papalis, uir utriusque⁶ iuris consultissimus, Thomas Niger, episcopus Traguriensis reuerendissimus, duo fratres Cippici, Petrus et Hieronymus, utriusque⁷ iuris doctor eximius, duo fratres Martiniaci, Hieronymus et Franciscus, uiri eruditissimi, ego itidem Franciscus, licet ingenio ac doctrina nouissimus, in amore tamen ipsius secundis honoribus minime contentus, Nicolaus

⁵ *Ipse ex Petrarcha correxit.*

⁶ *Correxi ex utrisque.*

⁷ *Correxi ex utriusque iusque.*

et Antonius Alberti, fratres nobilles ac in litteris admodum consummati. Hii omnes post obitum quoque illius Marci carminibus et elegantibus et innumeris amicitiam testati sunt.

- 10 Mortuus est autem nonis Ianuariis a Natali Christi anno MDXXIII, non difficulter (ut alii solent) aut diutina aegritudinae consternatus, sed laudans Dominum, creatorem suum. Integer uitae scelerisque purus spiritum efflauit, bonum certamen certauit, cursum consumauit, fidem seruauit. Sepultus est honorrifice in ecclesia diui Francisci extra muros in proauorum suorum sepulchro, ueluti ipsemet testamento mandauerat, per quod quicquid sibi remanserat Christi pauperibus legauit. Et hiis quae secuntur epitaphiis exornatus ad celestem patriam, ad quam iugiter aspirabat, feliciter euolauit.

Explicit.

**4 Epitaphium Marci Maruli
per Franciscum Natalem**

107v

Irrita res mors est: non sunt obnoxia morti
Corpora si semper uiuere posse datur.
Marulus aeternum diffusus nomen in aeuum
Viure post cineres incipit ecce magis.
Viue igitur, quicumque sapis, uirtute magistra, 5
Funereo cupias si superesse rogo.

5 Aliud epitaphium per eundem

“Quis iacet hic?” “Marcus.” “Quis Marcus?” “Marulus ille,
Cuius honos terras, spiritus astra tenet.”
“Tanta quibus meruit tantus uir dotibus?” “Orbem
Vendicat eloquio, religione polum.”
“Vix, puto, credibile est dominis placuisse duobus.” 5
“Hic placuit: tanto uir fuit ingenio.
Macte, uiator ades quisquis, uirtutibus esto,
Qui cupis et mundo gratus et esse Deo.”

6 Francisci Martiniaci Spalatensis

Exemplar nitidum beatioris
Vitae, Marulus hic situs quiescit.
Cuius pars melior polum petiuit, 108
Fama sed celebrem magis superstes
Reddit post cineres diuque reddet. 5
Famam uiuida – quis neget? – perennem
Virtus, religio polum meretur.

7 Hieronymi Martiniaci, fratris ipsius

Virtutum exemplar, securae regula uitae,
Marcus in hoc tumulo Marulus ille iacet.
Marulus ille, inquam, dicendi atque arte canendi
Notus in Eois Hesperisque plagis;
Et licet extiterit proauorum stemmate clarus, 5
Ingenii uicit nobilitate genus.

Vr̃na tegit cineres, expers sua fama sepulchri est;
Pro meritis animus regna sup̃rna colit.

8 Nicolai Alberti Spalatensis

Carpe, uiator, iter, Marci nec funera fletu
Prosequere: haec tristi funera morte carent.
Ossea pars terra si conditur, ignea Olympum
At colit, et nomen cuncta per ora uolat.

9 Antonii Alberti Spalatensis

108v

Maesta Camenarum nigra cum ueste caterua
Exequias Maruli, flebile tractat opus.
Quo gaudent socio superi, terra ipsa superbit
Talis honoratum corpus habere uiri.

10 Hieronymi Papalis iunioris

Cuius honoratum rutilantia sidera nomen
Transuolat, et Solis pulsat utramque domum,
Pagina sacra uiget cuius uulgata per orbem
Vitaque, sub tumulo Marulus ecce iacet.
Sit licet iste cinis, beneolentes fundit odores, 5
Maius et extincto corpore nomen habet.